

Το εκ του βαπτίσματος (ή της πνευματικής λεγομένης συγγενείας) κώλυμα του γάμου

Ορθοδοξία / Κανονικό και Εκκλησιαστικό Δίκαιο

ΚΑΝΩΝ ΝΓ' ΤΗΣ ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ

«Επειδή μείζων η κατά το πνεύμα οικειότης της των σωμάτων συναφείας, έγνωνμεν δε εν τισι τύποις τινάς εκ του αγίου και σωτηριώδους βαπτίσματος παίδας αναδεχομένους, και μετά τούτο, ταίς εκείνων μητράσι χηρευούσαις, γαμικόν συναλλάσσοντας συνοικέσιον, ορίζομεν από του παρόντος μηδέ τοιούτοπραχθήναι. Ει δε τινες μετά τον παρόντα Κανόνα φωραθείεν τούτο ποιούντες, πρωτοτύπως μεν οι τοιούτοι αφιστάσθωσαν του παρανόμου τούτου συνοικεσίου, έπειτα δε, και τοις πορνευόντων επιτιμίους υποβληθήτωσαν».

Η εκ του ιερού μυστηρίου του βαπτίσματος παραγομένη σχέση, λόγω του ιερού χαρακτήρος, ον απήλαυεν από των πρώτων αιώνων της ημετέρας Εκκλησίας το μυστήριον τούτο, εδημιούργησε την μέχρι και σήμερον διά της παραδόσεως επικρατούσαν πνευματικήν λεγομένην συγγένειαν. Λέγοντες πνευματικήν συγγένειαν εννοούμεν την μεταξύ δύο ή πλειόνων προσώπων διά του αγίου Βαπτίσματος παραγομένην σχέσιν, ήτις προσδίδει και ιδιαίτερα εις τους πνευματικούς συγγενείς ονόματα.

Ανάδοχος ή κοινώς νουνός καλείται ο οδηγών (ανήρ ή γυνή) τινά προς το βάπτισμα και αναδεχόμενος εκείνον εξ αυτού (του βαπτίσματος), ου μην αλλά και αναλαμβάνων υπεύθυνως την χριστιανοπρεπή ανατροφή του βαπτισθέντος. Ενώ αναδεκτός καλείται ο διά τριττής καταδύσεως και αναδύσεως βαπτιζόμενος εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος συμφώνως προς την ρητήν υπό του Κυρίου προς τους μαθητάς του δοθείσαν εντολήν.

Από της εποχής του αυτοκράτορος Ιουστινιανού ιστορείται η απαγόρευσις υπό της Πολιτείας του μεταξύ αναδόχου και αναδεκτής γάμου. Η δε Εκκλησία χωρήσασα έτι περαιτέρω διά του ΝΓ΄ κανόνος της Πενθέκτης εν Τρούλλω Οικουμενικής Συνόδου επεξέτεινε την απαγόρευσιν μέχρι και της μητρός του αναδεκτού ή της αναδεκτής, «επειδή» ως λέγει ο εν λόγω κανών, «μείζων ή κατά πνεύμα οικειότης της των σωμάτων συναφείας».

Σήμερα η υπό του ως άνω κανόνος της εν Τρούλλω Οικ. Συνόδου απαγόρευσις συνάψεως γάμου μεταξύ πνευματικών αδελφών, εξικνείται μέχρι και του δευτέρου βαθμού.

Κατόπιν αυτού εμποδίζεται ο γάμος:

Του αναδόχου (ανδρός ή γυναικός) μετά του αναδεκτού (άρρενος ή θήλεως) και αντιθέτως, θεωρουμένων του μεν πρώτου ως πνευματικού πατρός ή μητρός (νουνός ή νουνά) του δε δευτέρου ως πνευματικού τέκνου, λογιζομένων δε ως εκ τούτου ως πνευματικών συγγενών πρώτου βαθμού.

Του αναδόχου (ανδρός ή γυναικός) μετά της μητρός ή του πατρός του αναδεκτού ή της αναδεκτής και αντιθέτως, λογιζομένων ως πνευματικών αδελφών και ως εκ τούτου πνευματικών συγγενών δευτέρου βαθμού.

Εις την περίπτωσιν των πνευματικών αδελφών, των προσώπων δηλονότι των εχνητων κοινόν ανάδοχον κατά τον κ. Π. Παναγιωτάκον, «η εκκλησιαστική πράξις δεν υπήρξε σταθερά, τελικώς αποκλίνουσα υπέρ της μη εφαρμογής του κωλύματος».

Αλλά και κατατήν άποψιν επίσης του Γ. Μιχαηλίδου - Νουάρου «η θρυλουμένη απαγόρευσις του γάμου μεταξύ των τοιούτων προσώπων (άτινα είχαν τον αυτόν ανάδοχον) δεν ισχύει νυν, ούτε και ίσχυε υπό το προγενέστερον δίκαιον».

Η παραθεώρησις του εν λόγω κωλύματος επιφέρει τούτο μεν την ακυρότητα του παρ' αυτό συναφθέντος γάμου, τούτο δε την κατόπιν κανονικού ελέγχου επιβολήν της ποινής της καθαιρέσεως εις τον ιερολογήσαντα το μυστήριον κληρικόν.

Το κώλυμα της εξ υιοθεσίας συγγενείας

«Κωλύεται ο γάμος του υιοθετήσαντος ή των κατιόντων αυτού μετά του υιοθετηθέντος. Το κώλυμα υφίσταται και μετά την λύσιν της υιοθεσίας».

Υιοθεσία. Υιοθεσίαν λέγοντες εννοούμε την υπό τινος δι' ωρισμένης νομικής πράξεως πρόσληψιν συγγενικού τινος ή μη προσώπου εις τάξιν γνησίου τέκνου. Ως δε η γέννησις εις την εξ αίματος και ο γάμος εις την εξ αγχιστείας συγγένειαν αποτελούν την βάση, εφ' ης εδράζεται μία εκάστη τούτων, ούτω και εν προκειμένω η νομική πράξις της υιοθεσίας είναι η βάση της εξ αυτής προερχομένης συγγενείας.

Η διά της νομικής πράξεως της υιοθεσίας συνισταμένη μεταξύ των προσώπων σχέσις, δημιουργούσα την νέαν αυτήν εξ υιοθεσίας συγγένειαν προσνέμει αυτοίς ωρισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ονόματα, ως π.χ. θετού πατρός και θετού τέκνου. Και θετός γονεύς μεν καλείται ανήρ τις ή γυνή, όστις στερούμενος γνησίου τέκνου υιοθετεί τοιούτον (άρσεν ή θήλυ) εις τάξιν γνησίου, θετόν τέκνον δε (άρσεν ή θήλυ) το υπό τινος τούτων (θετών γονέων) εις τάξιν γνησίου

υιοθετούμενον τέκνον. Ως δε η εκ της νομικής πράξεως της υιοθεσίας παραγομένη σχέσηις καλείται οιονεί φυσική συγγένεια, ούτω και ο θετός γονεύς και οι κατιόντες αυτού προς το θετόν τέκνον, ως επίσης και οι μετά την υιοθεσίαν γεννηθέντες κατιόντες του πρώτου και τανάπαλιν ονομάζονται οιονεί φυσικοί συγγενείς. Το άρθρον 1581 εδ. 1 του Α.Κ. λέγει: «οι μετά την υιοθεσίαν γεννηθέντες κατιόντες του θετού τέκνου επέχουσι τάξιν γνησίων κατιόντων του υιοθετήσαντος».

Η ιστορία του κωλύματος τούτου, μη υπάρχουσας κατά τους πρώτους αιώνες σχετικής τινος νομοθετήσεως της Εκκλησίας, κατά τον Π. Παναγιωτάκον άρχεται από της εποχής του αυτοκράτορος Λέοντος ΣΤ΄ του Σοφού, όστις επέβαλε και διά νομοθετικής υποχρεώσεως την δι΄ ιερολογίας τέλεσιν της υιοθεσίας, ήτις τούτο μεν απετέλεσε εμπόδιον συνάψεως γάμου των θετών μετά των φυσικών τέκνων, τούτο δε επέφερε την υπό του πολιτειακού νομοθέτου, κατ΄ αξίωσιν της Εκκλησίας, επιβολήν τηρήσεως του αυτού καθεστώτος του απορρέοντος εκ της του αγίου βαπτίσματος πνευματικής συγγενείας, και μεταξύ των εκ της υιοθεσίας δημιουργουμένων συγγενών, όσον αφορά βεβαίως εις τα κωλύματα του γάμου. Κατά το ισχύον σήμερα παρ΄ ημίν δίκαιον διά του άρθρου 1360 του Α.Κ., «κωλύεται ο γάμος του υιοθετήσαντος ή των κατιόντων αυτού μετά του υιοθετηθέντος». Η λύσις της υιοθεσίας, συνεχίζει περαιτέρω το ως άνω άρθρον δεν επιφέρει καί άρσιν του κωλύματος, το οποίον εξακολουθεί να υφίστατι και μετά την λύσιν της υιοθεσίας. Τοιουτοτρόπως: 1) θετός τις γονεύς (πατήρ ή μήτηρ) εν διαζεύξει τελών ή εν χηρεία ή ων αγαμος δεν επιτρέπεται να λάβη ως σύζυγον την θετήν θυγατέρα ή τον θετόν υιόν αντιστοιχώς, καθότι η μεταξύ των σχέσις λογίζεται ως συγγένεια εξ υιοθεσίας πρώτου βαθμού. Ο ίδιος κανών ισχύει φυσικώ τω λόγω και κατά την αναδρομον αυτού φοράν. 2) Φυσικόν τέκνον (υιός ή θυγάτηρ) υιοθετήσαντος τινος πατρός ή μητρός δεν δύναμαι να έλθη εις γάμον μετά του υπό του γονέως αυτού υιοθετήσαντος τέκνου και αντιστρόφως, καθότι θεωρούνται ως αδελφοί, ήτοι ως δευτέρου βαθμού συγγενείς. 3) Εγγονός ή εγγονή υιοθετήσαντός τινος τέκνον τι δεν δύναται να συνάψη γάμον μετά του θετού αυτόν τέκνου (υιού ή θυγατρός) και αντιστρόφως, διότι λογίζονται ως συγγενείς τρίτου βαθμού, θεωρουμένου του υιοθετηθέντος ως θείου αυτών (των εγγονών του υιοθετήσαντος γονέως). Ως δύναται να συναχθή εκ των διατάξεων των άρθρων του Α.Κ. 1570 εδ. 2, κατά το οποίον ο υιοθετών δύναται να υιοθετήση διά της αυτής πράξεως πλείονας του ενός και 1579 εδ. 1 υφ΄ ου ορίζεται ότι μετά την πράξιν της υιοθεσίας το θετόν τέκνον επέχει τάξιν γνησίου έναντι του υιοθετήσαντος δεν επιτρέπεται προφανώς η σύναμις γάμου μεταξύ δύο τυχόν διαφρου φύλων υιοθετηθέντων υπό τινός διά μιάς υιοθετικής πράξεως τέκνων. Η παραθέωρησις του ως άνω κωλύματος επιφέρει τούτο μεν την ακυρότητα του παρ΄ αυτό συναφθέντος γάμου, τούτο δε την κατόπιν κανονικού ελέγχου επιβολήν της ποινής της καθαιρέσεως εις τον ιερολογήσαντα το μυστήριον κληρικών.

Συνοδική Επιτροπή
επί των Δογματικών και Νομοκανονικών Ζητημάτων

<https://bit.ly/3fnAHm3>